

«No tardà la Princesa --- un tal parlar: —Entre los mortals no conec altri sinó a tu qui sia ple de amor --- perquè treballas en augmentar la sancta fe cathòlica e --- per lo teu molt voler yo no puc *totalment* resistir a les tuas massa voluntàries suplicacions, per no fer-te 5 offensa: mas vergonya --- e temor --- me retenen menaçant-me de infàmia ---», JoMartorell (Ag. III, 198.3f.); «*totalment*: omnino, penitus», Busa-N.

Totalitat: «Dehí l'enteniment a Blanquerna que --- lo poder que havia en no amar Déu de tota sa *totali-* 10 *tat*, no era ---», *Art de Cont. del Blanq.* (NCl. III, 149. 28). *Totalitzar* [Lab. 1840]; *totalitzable*, *totalització* i *totalitzador* [1868, *SLitCosta*]. +*Totalitari* [1939]: «amb J. M. Pi-Sunyer hem convingut que s'acosta la guerra i --- si l'Imperi Britànic, els E. Units i França 15 constituïen una *Unió* i plantaven cara --- no hauria d'ésser una concepció *totalitària* ni ésser una reproducció del pacte anti-Komintern --- em sembla que la qüestió que es plantejarà en la pròxima guerra és confusament --- plantejada --- hi ha dues concepcions: la de la democràcia, amb la supremàcia de l'home, i la del +*totalitarisme* feixista, que produeix la polvorització de l'individu en el si d'un Estat absolut», Coromines (27-vi-1939, O. C., 1258a29).

Cpr. soldats o no: *Totabona*. *Totalta*. *Totesespècies* mall. [*Damen.*]. *Totesherbes*. *Totesabors*. *Totestiu* f. ocell val. 'estiverola, ll. *fringilla*' [Lacav.]: «Després d'escòla, / al camp eixíem, corrent l'andola, / i ardit buscàvem els pobres nius, / que entre les mates dels joncs verdosos, / que en el riu veïem, esbelts i airo- 20 sos, / solien fer-hi les *totestius*», JBadenes Dalmau (*Po. Val. Cont.*, B. P. *L'Av.*, n.º 84, p. 83). Ocell que canta sobretot cap al temps calorós, i el poble interpreta així el cant que li sent, guiat pel seu caràcter estival; en els Pirineus he sentit gent popular interpretar amb aquests mots el cant de la guatlla (ocell no menys estival); com que de *totestiu* existeix una variant *potestiu* (podent ser -iu < -ice en cat.), les dues coses ens fan pensar que en algun parlar romànic, el ll. COTURNIX, -ICIS, 'guatlla' ha donat variants amb *p-* 30 (roms. *potirniche*), veg. DECH (CODORNIZ); no jurem, doncs, que en aquest nom val. no hagi pogut contribuir algun avatar mossàrab de COTURNIX; però seria incert i més aviat secundari, com sigui que la 'fringilla' i la 'coturnix' són ocells ben diferents, i és bastant segur (ben versemblant en tot cas) que la variant en *p-* sigui genèticament inconnexa en la forma cat. i la roms., deguda independentment a influència del nom més conegut *perdiu*. Molt probable d'altra banda el parentiu onomatopèic amb el tipus del castellà *totovia/cotovia*.

Tot dia 'tots els dies, cada dia': «*tot dia*, per moltes maneres, fahia pau lo bisbe enfre-ls hòmens», *Blanq.* (NCl. II, 114.13); «la roba de *tot dia*» 'la de cada dia' [Belv., *DAG.*].

Tothom, ja tractat suficientment a HOME; insístim que és igualment usat a tot el domini lingüístic: fins al cim dels Pirineus, el migjorn val. i totes les Illes (eiv. «*ttotom*: todos», PzCatr.); evitar l'abús de *tots* amb el valor acastellanat de 'tothom', l'únic punt 60

en què ha vacillat la llengua genuïna és dir *tots els qui* o *tothom qui*, feu *tots...* o feu *tothom...*: legítims aquells en aquests casos (i prou), si bé molts preferien els altres, ben bons també: «Amb la vista ben resolta / per guipar *tothom* qui ve; / amb lo cabàs a devora / i les pessetes enfora, / canta i siula el taconer», *PdAPenya* (*Po. Pop.*, 23); «PL.: Embustero! MN. RAMON: *Calieu tothom!* (no en fan cas i segueixen los crits)», Guimerà (*La Baldirona* XIV, p. 295).

Tothora ja apareix de vegades completament soldat en poetes del S. XIII: «vaxels ['un recipient'] mostra *titora* / quèy ha primer estat», Guillem de Cervera (*Prov.*, 197a). En Cerverí pot aparèixer *tothor'* apostrofat davant vocal, o bé *tothor* (cf. oc. ant. or 'ara'): «per tal m'esjau - qu'en cors ses faliment / remanon lau - ses tot blasm' avilat; / *tot hor'* ab fi, - valerós, cor servent, / car hom axí - conquer pretz afinatz» (*Congr. di St. Romanzi*, Flor. 1956, 342). En tot cas en Cerverí és sempre bisíl·lab dins el vers i amb el sentit de 'sempre, en tots els temps' (64/78.10, 50/70.4). «Car ab ergul hom en jus va / --- *titora* cau ---», Lluïl (*Rims* II, 70). En tots aquests testimonis va ja sense preposició *a*, i per tant té valor d'un veritable adverbí.

Cosa que ha seguit constant, almenys en poesia, fins a les albes de la Renaixença: «errant deessa que, cothurn instable, / las mudansas del temps causas *tothora* / ---» cantava en nobles ritmes a la dea Fortuna el canonge Josep Blanch (crec en els anys 1820-40, 30 abat de Montserrat). En general, almenys en prosa, es va escriure separat (com ho fa encara Belv., si bé des de Lab. 1840 s'ha escrit *tothora* definitivament soldat).

Sempre es degué dir també *a tothora* amb *a* (com encara es fa en cat. central, almenys amb caràcter predominant si bé no per això cal separar-lo en la grafia) i també *a totes hores* (aquest sí separat). De tota manera des dels orígens, en prosa com en vers, es troba molt sovint i sens dubte amb caràcter predominant, antigament, construït sense *a-*. «*Tota bora* és presumpció que les parests --- que són entre veí e veí sien mijanes --- si doncs aquel qui contrastarie, no provava leyalment que fossen e-l seu sòl», *CostTort.* (Ol., p. 138; de nou VII, II, § 3, p. 306); «que romangen 40 *tota ora* ---», doc. ross. de 1306 (*InuLC*). «No cante *tota hora* la gloriosa ---», «les tribulacions no vénen *tota hora* per peccat», StVicentF (*Serm.* II, 205.6; *Quar.*, 189.22, també 253.91, text en REBEL).

Freqüent també des dels orígens la locució conjuntiva *tot(a) hora que*: «*tota ora* que li venia temptació --- usava de la doctrina ---», Lluïl (*Blanq.* I, 262.4); «aquest libre --- prec a casquens qui l'oiran --- no hi posen dubte negun; e *tota hora* que oiran les batalles e feits d'armes, vaja-los lo cor que totes les victòries estan tan solament en lo poder e volentat de Déu», Muntaner (§ 1, Casac. I, 16.13 = Bof., 5.22); «totz aquels --- qui pescaran en l'estayn degen ajudar --- *tota hora* que-l dit grau serà clausidor e refforsador» a. 1310 (*RLR* XI, 173).

La variant de construcció *a tota hora*, molt estesa